

LAUSUNTO

Helsinki 16.10.2018

EDUSKUNNAN SUURI VALIOKUNTA

Asia: Suomen EU-puheenjohtajuuden painopistealueet

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 230 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 80 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Liitteenä SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n lausunto yllä mainitusta asiasta.

Lisätietoja:

Pääekonomisti Jussi Ahokas: 050 308 6870, jussi.ahokas@soste.fi

Erityisasiantuntija Päivi Rouvinen-Wilenius: 040 519 4092, paivi.rouvinen-wilenius@soste.fi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Anne Knaapi
varapääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEISIN SISÄLTÖ

- SOSTE suosittelee, että Suomen EU-puheenjohtajuuskauden kärkiteemaksi nostetaan hyvinvointitalous.
- Hyvinvointitaloudessa päämääränä on ihmisten hyvinvointi ja hyvän elämän edellytysten turvaaminen kaikki mukana pitäen.
- Hyvinvoinnin nähdään muodostuvan hyvinvointitalousajattelussa yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Hyvinvointitalouden rakentaminen on siis näiden tekijöiden vahvistamista ja niihin investoimista.
- Käytännössä EU-politiikassa hyvinvointitalouden edistäminen konkretisoituu viiteen tavoitteeseen:
 1. EU:ssa määritellään kasvustrategiaa päivitettäessä aikaisempaa tarkemmin, minkälaista kasvua tavoitellaan ja mitkä indikaattorit kertovat kasvutavoitteiden toteutumisesta.
 2. EU-jäsenmaissa vahvistetaan jatkossa määrätietoisesti osallisuutta ja taloudellisesta kehityksestä tehdään aikaisempaa mukaan ottavampaa.
 3. Tulevaisuudessa hyvinvointi-investointien – kaikkien hyvinvointia lisäävien ja hyvän elämän edellytyksiä vahvistavien panostusten – merkitys ymmärretään paremmin ja jäsenmaissa lisätään hyvinvointi-investointeja.
 4. EU:n yhteisistä sosiaali-, terveys-, työvoima- ja ilmastopolitiikan tulostavoitteista tehdään voimakkaammin jäsenmaita sitovia.
 5. EU:n politiikassa vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia osallistua hyvinvoinnin tuottamiseen, jakamiseen ja hyvinvointiin investoimiseen.

LAUSUNTO

SOSTE kiittää eduskunnan suurta valiokuntaa saamastaan lausuntopyynnöstä sekä kutsusta kansalaiskuulemiseen.

SOSTE näkee, että Euroopan Unionin puheenjohtajuus vuoden 2019 toisella puoliskolla on Suomelle suuri mahdollisuus edistää kestäväää ja hyvinvoivaa yhteiskuntaa rakentavaa yhteiskuntapolitiikkaa koko Euroopan tasolla. Olemalla rohkea, tulevaisuuteen katsova ja johdonmukainen puheenjohtajuuskauden esityksissään Suomella on edellytykset vastata niihin keskeisiin haasteisiin, joita Euroopan Unioni, sen jäsenmaat ja koko maailma tällä hetkellä kohtaavat.

SOSTE suosittelee, että Suomen EU-puheenjohtajuuskauden kärkiteemaksi nostetaan hyvinvointitalous. Hyvinvointitaloudella tarkoitetaan tässä yhteydessä ajattelutapaa ja tulevaisuuden visiota, jossa ihmisten hyvinvointi ja hyvän elämän edellytysten turvaaminen kaikille otetaan yhteiskuntapolitiikan päämääräksi.

Hyvinvointitalouden visio voidaan kuvata yhdellä lauseella seuraavasti: ”Yhdessä tehty hyvä elämä kaikille.”

Keskeistä hyvinvointitaloudessa on laaja-alainen hyvinvointikäsitys. Hyvinvointitalousajattelussa hyvinvoinnin nähdään muodostuvan yksilöllisistä voimavaroista sekä osallisuudesta. Voimavaroja ovat esimerkiksi riittävä terveys, riittävät materiaaliset resurssit, sosiaalinen hyvinvointi ja voimaannuttavat sosiaaliset suhteet, luottamus itseen ja yhteisöön jossa elää sekä kriittinen tietoisuus. Osallisuudella puolestaan tarkoitetaan ihmisten mahdollisuutta osallistua oman yhteisönsä kehittämiseen ja yhteisössä tapahtuvaan päätöksentekoon täysivaltaisena jäsenenä. Hyvinvointitalouden rakentaminen on lopulta edellä mainittujen tekijöiden vahvistamista ja niihin investoimista.

Euroopan Unionin politiikassa hyvinvointitalous ja hyvinvointitalouden edistäminen tiivistyvät seuraavanlaisiksi tavoitteiksi, joita Suomen tulisi ajaa EU:n politiikka-agendalle EU-puheenjohtajuuskautensa aikana:

1) Euroopan Unionin kasvustrategian uudelleenmäärittely

Euroopan Unionin on seuraavien vuosien aikana määriteltävä uudelleen tulevien vuosikymmenten kasvustrategiansa. Tämän työn kannalta Suomen puheenjohtajuuskausi sijoittuu tärkeään kohtaan. Olemalla aloitteellinen ja nostamalla keskusteluun keskeiset kasvustrategiaan liittyvät valinnat, Suomella on hyvä mahdollisuus vaikuttaa EU-politiikan suuntaan. Rakentamalla kasvustrategiaa hyvinvointitalouden lähtökohdista, Suomi on mukana tekemässä kestävä, vakaata ja eheää eurooppalaista taloutta ja yhteiskuntaa.

Kasvustrategian uudistamisen kannalta on keskeistä hahmottaa oikein tulevien vuosikymmenten haasteet sekä muutosvoimat ja antaa niille oikea painoarvo. Tässä määrittelyssä hyvinvointitaloudellinen ajattelu, joka tunnistaa globaalisti demograafisten, sosiaalisten, taloudellisten ja ekologisten tekijöiden merkityksen hyvinvoinnille, on oivallinen lähtökohta. Kun poliittisia päätöksiä peilataan samoilla kriteereillä hyvinvointitalouden visiosta nouseviin tavoitteisiin eli viime kädessä hyvän elämän perustan luomiseen kaikille, EU:n kasvustrategiasta tulee sisäisesti koherentti ja nimenomaan laaja-alaisesti määriteltyä hyvinvointia painottava.

Käytännössä Euroopan Unionin tulevaisuuden kasvustrategiassa on määriteltävä, minkä Euroopassa halutaan kasvavan ja mitkä ovat ne ulkoiset rajoitteet, joiden rajoissa kasvu on ylipäättään mahdollista. Toisin sanoen yksiulotteisesta BKT-kasvun tavoittelusta on siirryttävä hienojakoisempiin kasvutavoitteisiin, jotka eivät ole ristiriidassa esimerkiksi ilmastotavoitteiden kanssa.

2) Osallisuuden ja mukaan ottavan taloudellisen kehityksen vahvistaminen

SOSTE näkee, että tulevassa EU:n kasvustrategiassa tulisi painottaa erityisesti osallisuutta ja mukaan ottavaa taloudellista kehitystä. Koska hyvinvointitalouden peruseriaatteena on yhdessä tehty hyvinvointi ja hyvän elämän edellytysten vahvistaminen, keskeiseksi yhteiskuntapolitiikan tavoitteeksi nousevat juuri osallisuus ja sellainen taloudellinen sekä yhteiskunnallinen kehitys, joka ottaa kaikki ihmiset mukaan ja pitää heidät mukana. Viime vuosien aikana monien kansainvälisten organisaatioiden politiikkatavoitteissa on alkanut näkyä entistä useammin mukaan ottavan kasvun vaatimus ja myös EU:n kasvustrategian toimeenpanossa tämä näkökulma on viime vuosina voimistunut. Lisäksi esimerkiksi Euroopan komission vuonna 2017 esittelemä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari sisältää monia mukaan ottavan kasvun elementtejä.

Viimeaikainen ajattelutapojen muutos on oivallinen lähtökohta Euroopan Unionin seuraavien vuosikymmenien kasvustrategialle ja politiikalle. On tärkeää, että osallisuutta ja mukaan ottavaa taloudellista kehitystä korostava näkökulma alkaa näkyä myös käytännössä EU-politiikassa ja EU:n jäsenmaiden politikassa. Puheen tasolta on siis siirryttävä tekoihin. Hyödyntämällä EU:n rahoituskehystä, talouspolitiikan eurooppalaista ohjausjaksoa sekä EU-lainsäädäntöä osallisuuden ja mukaan ottavan taloudellisen kehityksen edellytyksiä tulee jatkossa määrätietoisesti vahvistaa.

3) Hyvinvointi-investointien merkityksen ymmärtäminen ja hyvinvointi-investointien lisääminen

Jotta hyvinvointitalouden visio voisi Euroopan Unionin alueella toteutua myös käytännössä, EU-politiikassa on ymmärrettävä laajemmin hyvinvointi-investointien merkitys. Hyvinvointi-investoinnit ovat yhteiskunnallisia panostuksia, jotka tuottavat suoraan hyvinvointia tai luovat rakenteita, jotka tukevat hyvinvoinnin ja hyvän elämän edellytyksiä pidemmällä aikavälillä. Hyvinvointi-investointeja voidaan tehdä eri yhteiskunnan sektoreilla ja eri yhteiskunnan tasoilla. Ne voivat olla sekä rahamääräisiä että ei-rahamääräisiä mutta niitä kaikkia yhdistää se, että niiden toteuttamista arvioidaan ensisijaisesti hyvinvointihyötyjen kautta.

Hyvinvointi-investointeja ovat esimerkiksi järjestön tuottama vertaistuki tiettyä sairautta sairastavalle, lasten varhaiskasvatus, julkinen investointi uuteen sairaalarakennukseen, yksityisen yrityksen kauppakeskuksessa aloittama työ siellä aikaansa viettävien nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi tai yksilön päätös tehdä elämäntapamuutos. Mitä enemmän tämänkaltaisia hyvinvointi-investointeja yhteiskunnassa tehdään, sitä todennäköisemmin hyvinvoinnin ja hyvän elämän perustekijät vahvistuvat. Aina investointien volyymi ei kuitenkaan ole ratkaiseva. Tärkeää on, että yhteiskunta pystyy luomaan edellytyksiä juuri sellaisille hyvinvointi-investoinneille, jotka vastaavat tehokkaasti ja oikea-aikaisesti ihmisten hyvinvointitarpeisiin.

Tuomalla esiin kasvustrategiassaan sekä politiikkasuosituksissaan monialaisten ja monitasoisten hyvinvointi-investointien merkitystä Euroopan Unioni voi ohjata jäsenvaltioita toteuttamaan hyvinvointi-investointeja tai muuten parantamaan niiden edellytyksiä. Usein hyvinvointi-investoinnit luovat pidemmällä tähtäimellä rakenteita, jotka vähentävät sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannusten kasvupainetta, kasvattavat työvoiman tarjontaa ja ruokkivat myös tuottavuuden kasvua. Esimerkiksi osallisuus ja luottamus yhteisössä voivat johtaa siihen, että ihmiset käyttävät terveyspalveluita järkevämmiin, jolloin turhat käynnit terveydenhuollossa vähenevät.

Laaja-alaisesti ymmärretty hyvinvointi on siten myös tärkeää taloudellista pääomaa. Koska tämän päivän hyvinvointi luo perustan tulevaisuuden hyvinvoinnille lyhytnäköisilläkin hyvinvointi-investoinneilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Toisin sanoen tämän päivän hyvinvointi on tulevaisuuden hyvinvoinnin pääomaa.

4) EU:n yhteisten sosiaali-, terveys-, työvoima- ja ilmastopolitiikan tulostavoitteiden merkityksen vahvistaminen

Käytännön politiikkaohjauksessa Euroopan Unionissa on toistaiseksi keskitytty ensisijaisesti jäsenmaiden talouspoliittiseen ohjaukseen. Esimerkiksi eurooppalaisen ohjausjakson piirissä käsiteltävät politiikka-alueet liittyvät pääsääntöisesti talous- ja finanssipolitiikkaan. Viime vuosina sosiaaliin tavoitteisiin on alettu kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota, mutta edelleen painopiste ohjauksessa on taloudellisissa rakenneuudistuksissa, finanssipolitiikassa sekä makrotalouden epätasapainoissa.

Jatkossa eurooppalaisen ohjausjakson on laajennuttava myös muille politiikan osa-alueille. Erityisesti tämä on tarpeen siksi, etteivät talouspoliittiset tavoitteet yksinkertaisesti ole irrallisia esimerkiksi sosiaali-, terveys-, työvoima-, ja ilmastopolitiikan tavoitteista. Jatkossa näiden osa-alueiden merkitystä Euroopan Unionin politiikkaohjauksessa tulee vahvistaa ja samoin kuin tietyistä talouspolitiikan tavoitteista, myös niistä pitää tehtävä vahvemmin jäsenmaita velvoittavia.

Ylipäätään olisi tärkeää, että Euroopan Unionin kasvustrategiaa ja politiikkaohjausta katsotaan kokonaisuutena ja siten, että eri yhteiskunnan alueiden ristikkäisvaikutukset ymmärretään. Kun näin tehdään, myös eri politiikan alueiden tai hallinnonalojen raja-aidat madaltuvat. Tällöin politiikasta tulee johdonmukaisempaa ja se huomioi yhtä aikaa kaikki asetetut tulevaisuustavoitteet. Myös politiikan sisältöjä ja aiemmin valittuja painopisteitä esimerkiksi terveyspolitiikassa tulee tarkastella kriittisesti: terveysteknologian edistämisen rinnalle pitäisi EU-tasolla nostaa laajempia terveyden edistämiseen liittyviä tavoitteita.

5) Kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistaminen erityisesti hyvinvoinnin tuottamisessa, jakamisessa ja hyvinvointiin investoimisessa

Kansalaisyhteiskunta on keskeinen alue yhteiskunnassamme hyvinvointitalouden vahvistamisen näkökulmasta. Sillä on myös suuri taloudellinen merkitys, sillä joissain arvioissa kansalaisjärjestösektori on arvioitu maailman kahdeksanneksi suurimmaksi talouden sektoriksi. Erityisesti Suomessa järjestöt ovat merkittävä toimija sekä kansallisesti että alueellisesti ja järjestöillä on ollut keskeinen rooli uusien hyvinvointia edistävien toimintamallien kehittämisessä.

Kansalaisyhteiskunta on syntynyt ihmisten halusta vaikuttaa asioihin ja kerääntyä yhteisten asioiden ympärille. Kansalaisyhteiskunnalle on siten luonteenomaista ihmislähtöinen toiminta (voimaantuminen) ja osallisuus. Hyvinvointitalouden näkökulmasta tämä on lähtökohta, jota on syytä edelleen vahvistaa. Elinvoimainen, aktiivinen kansalaisyhteiskunta on keskeinen myös demokratian toteutumisen näkökulmasta.

Kansalaisyhteiskunnan ja järjestöjen toimintaedellytykset tarvitsevat tuekseen sen, että yhteiskunnassa on visio ja strategia, jossa osallisuus ja kansalaisyhteiskunta nähdään tärkeänä yhteiskunnan rakenteissa ja tunnustetaan niiden merkitys voimavarana. Koska Euroopan Unioni on keskeinen yhteiskunnallinen toimija Euroopassa, myös EU:n kasvustrategiassa tulisi olla keskeisellä sijalla kansalaisyhteiskunnan ja järjestötoiminnan vahvistaminen. Jos tulevassa kasvustrategiassa sitoudutaan osallisuuden ja mukaan ottavan taloudellisen kehityksen edistämiseen, kansalaisyhteiskunta, kansalaistoiminta ja järjestöt ovat keskeinen investointikohde ja tavoitteiden toteuttamisen resurssi.

Viime aikoina kansalaisyhteiskunnasta Euroopassa on noussut myös vahvoja protesteja, jotka ovat haastaneet viime vuosikymmenien konsensuksen ja yhtenäisyyden. Tätä ei pidä tulkita kansalaisyhteiskunnan ”pilaantumisena” vaan viestinä siitä, että jatkossa Euroopassa tarvitaan yhä enemmän keskinäistä luottamusta, osallisuutta ja mukaan ottavaa yhteiskunnallista sekä taloudellista kehitystä. Kansalaisyhteiskunnan tasolla Euroopan Unionin pitäisi pystyä tukemaan aikaisempaa paremmin paikallisia demokraattisia rakenteita ja prosesseja. Kansalaisyhteiskunnan ääni pitää saada kuulumaan ajoissa ja riittävän voimakkaasti eikä voida tuudittautua siihen, että yksittäiset tekniset välineet, kuten Eurooppalainen kansalaisaloite olisivat riittävä ratkaisu kansalaisyhteiskunnan kuulemiseksi.

Esimerkiksi Euroopan Unionin politiikan ohjausjaksossa tulee jatkossa kuulla ja huomioida entistä laajemmin kansalaisyhteiskunnan ääni kaikissa jäsenmaissa. Erilaisilla osallisuuden rakenteita vahvistavilla hankkeilla tavoitteita luottamuksen ja mukaan ottamisen vahvistamiseksi tulisi tukea myös osana Euroopan unionin rahoituskehystä. Tällä tavalla järjestöjen työ hyvinvoinnin tuottamisessa, jakamisessa ja hyvinvointiin investoimisessa saadaan kiinteämmin osaksi EU-politiikkaa ja edellytyksen hyvinvointitalouden rakentamiseen paranevat.